

Nieuwe en interessante vondsten van boktorren (Coleoptera: Cerambycidae) in de omgeving van Brussel

Willy Troukens, Alain Drumont, Hugo Raemdonck, Camille Dekuijper & Loïc Dahan

Samenvatting. Sinds 2007 werden 13 nieuwe, merkwaardige boktorsoorten aangetroffen aan de westrand van Brussel. Tevens wordt aandacht besteed aan enkele vangsten in de Botanische Tuin Jean Massart te Oudergem in de jaren 2013 tot 2016. De inleiding wordt gevolgd door een opsomming per soort, aangevuld met tekeningen en details over hun uitzicht, levenswijze en verspreiding.

Abstract. Since 2007, thirteen new remarkable cerambyd species were found at the westside of Brussels. Furthermore, some attention is paid to several captures in the Botanic Garden Jean Massart at Oudergem during the period 2013 till 2016. An illustrated enumeration is given, amplified by details about their discovery and some characteristics.

Résumé. Depuis 2007, treize espèces nouvelles ou remarquables de Cerambycidae ont été récoltées dans la zone occidentale de Bruxelles. Aussi, les auteurs attirent l'attention sur quelques captures dans le Jardin Botanique Jean Massart à Auderghem pendant les années 2013 jusque 2016. L'introduction est suivie d'une énumération illustrée et complétée par des détails concernant leurs découvertes et quelques caractéristiques.

Key words: Belgium – faunistics – Cerambycidae – Coleoptera.

Troukens, W.: Ninoofsesteenweg 782/8, B-1070 Anderlecht. willy.troukens@skynet.be

Drumont, A.: Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Departement Entomologie, Vautierstraat 29, B-1000 Brussel. alain.drumont@naturalsciences.be

Raemdonck, H.: Walenstraat 41, B-1090 Jette. hugo.raemdonck@telenet.be

Dekuijper, C.: Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Departement Entomologie, Vautierstraat 29, B-1000 Brussel. camille.dekuijper@gmail.com

Dahan, L.: Koninklijk Belgische Instituut voor Natuurwetenschappen, Departement Entomologie, Vautierstraat 29, B-1000 Brussel. lololoic1@hotmail.com

Boktorren zijn altijd een populaire keverfamilie geweest. Zij worden dan ook graag verzameld en bestudeerd. In Europa leven ongeveer 300 soorten (du Chatenet 2000: 263) waarvan er meer dan 120 bekend zijn in België (Drumont *et al.* 2011). Als gevolg van de internationale handel worden ook steeds meer expansieve en exotische soorten opgemerkt. Dankzij het opstarten van keverdatabanken vanaf 2000 zoals "waarnemingen.be" (Natuurpunt) en "Saproxylic beetles from Belgium" (KBIN, Departement Entomologie) krijgen wij in versneld tempo een veel nauwkeuriger idee van de activiteitsperiode en de populatiedichtheid van onze inheemse soorten. Bovendien zien wij nu ook vrij snel of hun areaal krimpt, vergroot of stabiel blijft.

Aan de westrand van Brussel werden 26 boktorsoorten geregistreerd tussen 1973 en 2006. Hierover verscheen al eerder een uitgebreid artikel in Phegea (Troukens 2007). Nadien werden hier in de loop der jaren 13 nieuwe soorten ontdekt waardoor het totaal nu gestegen is tot 39. Wij schenken ook aandacht aan enkele interessante boktorgegevens, afkomstig uit de Botanische Tuin Jean Massart te Oudergem. In de nu volgende opsomming volgt een beknopte beschrijving van elke soort met enkele bijzonderheden over hun vondst, levenswijze en verspreiding.

1. *Aegosoma scabricorne* (Scopoli, 1763) (Loofreuzenboktor) (fig. 1)

25 à 50 mm; langgerekt; rosbruin; 3de en 4de sprietlid bij het mannetje met een reeks doorntjes; halsschild naar voren toe versmald; dekschilden elk met 4 zwakke ribbels. *A. scabricorne* is een vrij zeldzame kever in Midden- en Zuid-Frankrijk, Italië, Oostenrijk en de

Balkanlanden (Troukens 2007: 37-39). Het imago is 's nachts actief in juli-augustus. De eitjes worden vooral afgezet op oude stronken van beuk (*Fagus sylvatica*) waarin men daarna ook de larven kan aantreffen (du Chatenet 2000: 267). Te Vorst ontdekte Remi Guinez op 15.vii.1951 1♀ in de buurt van het goederenstation van het Klein Eiland. Het gaat hier duidelijk om een adventief exemplaar dat nu bewaard wordt in de collecties van het KBIN te Brussel.

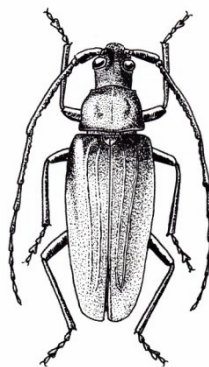

Fig. 1. *Aegosoma scabricorne* (Scopoli, 1763).

2. *Spondylis buprestoides* (Linnaeus, 1758) (Wortelboktor) (fig. 2a)

10 à 50 mm; vrij brede, zwarte kever; kaken sterk ontwikkeld; sprieten kort; halsschild bolronnd; elk dekschild met 2 ribbels, vooral duidelijk bij het mannetje. De kever verschuilt zich in juni-september overdag achter losse schors en wordt 's avonds actief (Muylaert 1984: 49). De larven ontwikkelen zich in droge dennenstronken (*Pinus*), zelden in sparren (*Abies*) (Harde & Severa 1982: 230). Het larvenstadium duurt 2 à 4 jaar maar de volwassen kever beschikt slechts over een 3-tal weken

om zich voort te planten (Zahradnik 2010: 179). *S. buprestoides* komt voor in Europa en Azië maar is zeldzaam of afwezig in het noorden en in het zuiden (du Chatenet 2000: 291). In België is deze kever verspreid aangetroffen in de Brabantse, Kempense en Luxemburgse bossen (fig. 2b). In de Brusselse rand noteerden wij recent de volgende vangsten: Vorst, 5.viii.1995 3 ex. op licht in de buurt van het Dudenpark (leg. Remi Guinez); in het Zoniënwoud werden in 2013 en 2014 op 4 verschillende locaties 26 stuks verzameld (Boone *et al.* 2015). De kever is hier blijkbaar minder zeldzaam dan eerst gedacht.

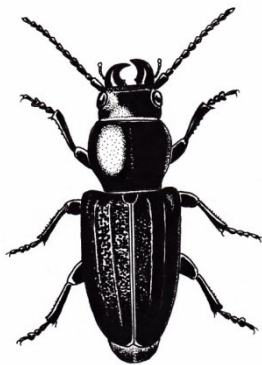

Fig. 2a. *Spondylis buprestoides* (Linnaeus, 1758).

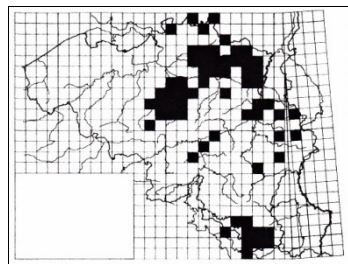

Fig. 2b. Vindplaatsen van *Spondylis buprestoides* (Linnaeus, 1758) in België.

3. *Rhagium inquisitor* (Linnaeus, 1758) (Grijze ribbelboktor) (fig. 3a)

9 à 21 mm; sprietten kort; kop, halsschild en poten zwart; halsschild op de zijrand bedoornig; dekschilden met 2 of 3 zwarte dwarsbanden, rossig of bruinachtig en vlekkelig behaard, elk met 3 lengteribbels. *R. inquisitor* leeft in bossen en ontwikkelt zich onder schors van naaldbomen. De imago's sluipen uit de pop vanaf september maar blijven overwinteren in de poppenwieg. Zij worden pas actief van april tot juni en zijn dan aan te treffen op bloemen en stammen (Muylaert 1984: 28). Deze boktor is bekend uit het gehele Holarctisch gebied (Europa, Azië, Noord-Amerika) (Harde & Severa 1982: 232). In België is de kever te vinden in alle grotere bosgebieden met naaldbout (fig. 3b). Aan de westrand van Brussel noteerden wij recent 4 vangsten: Vorst, 24.iv.1995 en 25.iv.1995, telkens 1 ex. in het Dudenpark (leg. Remi Guinez); Beersel, 3.iv.2014 en 17.iv.2014, telkens 1 ex. aan de rand van het Dwersbos (leg. Willy Troukens). Elders in het Brusselse is *R. inquisitor* gevangen te Laken, 15.v.2015 2 ex. nabij het Koninklijk Domein (leg. Celia Boone); te Oudergem, in april en mei 2015 12 ex. en van 21 april tot 19 mei 2016 56 ex. in feromoonvallen in de Botanische Tuin Jean Massart (leg. Alain Drumont & Hugo Raemdonck) (Boone *et al.* 2015: 125). In Tervuren werd op 9.v.2011 eveneens 1 ex. gevangen aan de rand van het Zoniënwoud (leg. Bernard Misonne).

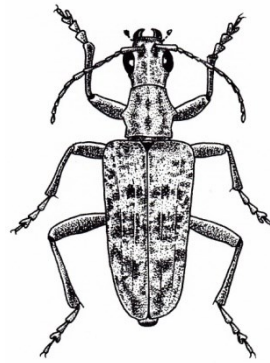

Fig. 3a. *Rhagium inquisitor* (Linnaeus, 1758).

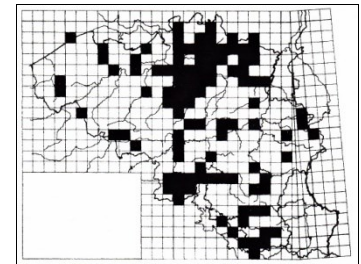

Fig. 3b. Vindplaatsen van *Rhagium inquisitor* (Linnaeus, 1758) in België.

4. *Grammoptera ustulata* (Schaller, 1783) (Gulden bloesemboktor) (fig. 4a)

5 à 9 mm; kop, halsschild en dekschilden zwart; sprietten bruinzwart, eerste drie sprietleden rossig; halsschild en 4/5 van de dekschilden goudgeel, aanliggend behaard; dekschilden achteraan zwart; poten geelbruin met zwarte tarsen. Deze slanke boktor is van april tot juli te vinden op spirea (*Filipendula*), schermbloemen en op bomen zoals eik (*Quercus*), kastanje (*Aesculus*), linde (*Tilia*), appelaar (*Malus*) en meidoorn (*Crataegus*) (Muylaert 1984: 39). De larven ontwikkelen zich in tal van loofhoutsoorten (du Chatenet 2000: 277). In Europa is de kever algemeen ten noorden van de Pyreneeën tot in Centraal-Europa; elders is hij zeldzaam. Hij mijdt bovendien de gebieden rondom de Noordzee en ontbreekt in Scandinavië (du Chatenet 2000: 277). Ook in België wordt *G. ustulata* zelden gemeld (fig. 4b). Aan de Brusselse westrand werd de kever recent geklopt uit bloeiende meidoorns: Dilbeek, 13.v.2010 2 ex. en 18.v.2012 1 ex., telkens in de Wolfspuiten (leg. Willy Troukens). Elders in de streek zijn nog 2 andere vangsten bekend: Bosvoorde, 6.vi.1906 1 ex. (in coll. KBIN) en Waterloo (BW), 6.v.1999 1 ex. (leg. J.-M. Lempereur).

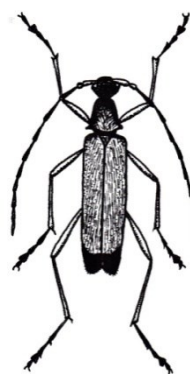

Fig. 4a. *Grammoptera ustulata* (Schaller, 1783).

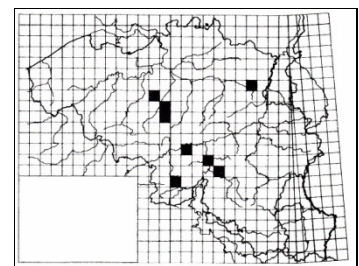

Fig. 4b. Vindplaatsen van *Grammoptera ustulata* (Schaller, 1783) in België.

5. *Grammoptera abdominalis* (Stephens, 1831) (Grijze bloesemboktor) (fig. 5a)

5 à 10 mm; kop en sprietten zwart; halsschild en dekschilden zwart met korte, lichtgrijze beharing; poten zwart, dijnen in de voorste helft geel. In de werken van Muylaert (1984: 39) en du Chatenet (2000: 278) staat

deze boktor vermeld als *Grammoptera variegata* (Germar, 1824). *G. abdominalis* leeft in bossen waar de larven zich ontwikkelen onder de schors van eiken (*Quercus*) en kastanjabomen (*Aesculus*) (du Chatenet 2000:278). De imago's zijn van mei tot juli te vinden op zomereik (*Quercus robur*) en bloeiende meidoorns (*Crataegus*). Deze boktor leeft verspreid ten noorden van de Pyreneeën en verder in Centraal-Europa tot in het Nabije Oosten (Sama 2013). In België is de kleine bloemenboktor vrij zeldzaam (fig. 5b). Aan de westrand van Brussel is de soort recent ontdekt te Zellik, 23.v.2010 1 ex. langs de Pontbeek (leg. Hugo Raemdonck); te Dilbeek, 13.v.2012 3 ex. op meidoorn en zomereik in de Wolfspuiten en op 15.v.2012 3 ex. op zomereik op het Roelandsveld (leg. Willy Troukens).

Fig. 5a. *Grammoptera abdominalis* (Stephens, 1831).

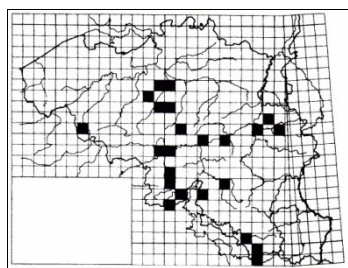

Fig. 5b. Vindplaatsen van *Grammoptera abdominalis* (Stephens, 1831) in België.

6. *Stictoleptura scutellata* (Fabricius, 1781) (fig. 6a)

10 à 20 mm; volledig zwart; sprieten vanaf het 5de lid getand; halsschild en dekschilden gestippeld; scutellum dicht zilverwit behaard bij het ♂; goudgeel bij het ♀. De imago's vliegen overdag in de zon en bezoeken soms bloemen zoals spirea (*Filipendula*) en vlier (*Sambucus*). De larven zijn vooral te vinden in beukenhout (*Fagus silvatica*) (du Chatenet 2000: 281). *S. scutellata* leeft verspreid in de grote bossen van Europa, Noord-Afrika en het Nabije Oosten (Sama 2013). Hij ontbreekt nog in Nederland (Vorst 2010: 146).

Fig. 6a. *Stictoleptura scutellata* (Fabricius, 1781).

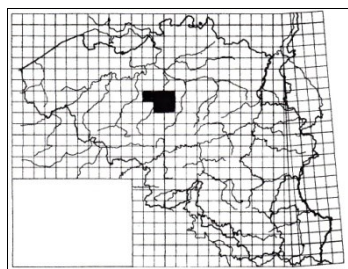

Fig. 6b. Vindplaatsen van *Stictoleptura scutellata* (Fabricius, 1781) in België.

In België kwam deze boktor tot voor kort alleen voor in het Zoniënwoud maar hij is nu ook daarbuiten aangetroffen (fig. 6b). Hij werd recent nog genoteerd te

Sint-Genesius-Rode, 2.vi.2009 2♂ vliegend aan de rand van het Zoniënwoud (Middenhut) (leg. Willy Troukens); Anderlecht, 18.vi.2015 1♀ in het dorpscentrum (leg. Nicole Maes); Dilbeek, 10.vii.2015 1♂ in de Wolfspuiten op moerasspirea (*Filipendula ulmaria*) (leg. Willy Troukens) en te Oudergem, 15.vii.2015 1♂ in een feromoonval in de Botanische Tuin Jean Massart (leg. Alain Drumont & Hugo Raemdonck).

7. *Leptura quadrifasciata* Linnaeus, 1758 (Gevlekte smalbok) (fig. 7a)

11 à 20 mm; kop en halsschild zwart; sprieten zwart, bij het ♀ met 3 gele eindleden; dekschilden met 4 gele dwarsbanden, onderbroken op de naad; poten zwart; bij het ♀ de schenen soms geelachtig. *L. quadrifasciata* leeft in vochtige bossen en langs beken waar hij zich van juni tot augustus laat bewonderen op dood hout, spirea (*Filipendula*) en schermbloemen. De larven ontwikkelen zich in rottend loofhout van populieren (*Populus*) en elzen (*Alnus*) (du Chatenet 2000: 286). Deze boktor is inheems in Europa, Azië en het Nabije Oosten (Sama 2013). In België was hij vroeger alleen bekend uit Wallonië (Muylaert 1984: 112). Vanaf de eeuwwisseling wordt hij in toenemende mate en op tal van plaatsen ook in Vlaanderen gesignaleerd (fig. 7b). In de omgeving van Brussel noteerden wij 2 vangsten in de Wolfspuiten te Dilbeek: op 15.vii.2012 1♀ op moerasspirea (*Filipendula ulmaria*) en op 8.vii.2016 1♀ op akkerdistel (*Cirsium arvense*). Ook 1♂ op 20.vii.2015 in het Bois d'Ophain te Braine-l'Alleud (BW), samen met 2 ex. van *Rutpela maculata* (Poda, 1761) op hetzelfde bloemscherm van berenklauw (*Heracleum sphondylium*) (leg. Willy Troukens).

Fig. 7a. *Leptura quadrifasciata* Linnaeus, 1758.

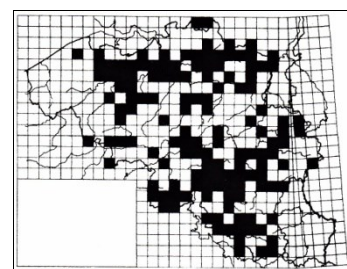

Fig. 7b. Vindplaatsen van *Leptura quadrifasciata* Linnaeus, 1758 in België.

8. *Stenurella nigra* (Linnaeus, 1758) (Kleine zwarte smalboktor) (fig. 8a)

6 à 9 mm; slank; glanzend zwart; abdomen oranje met zwart uiteinde. De imago's worden van mei tot augustus aangetroffen op bloemen langs bosranden. De larven ontwikkelen zich in loofhout (du Chatenet 2000: 288). In Europa is *S. nigra* vrij algemeen behalve in Ierland en Finland. Zijn areaal strekt zich verder uit tot in het Nabije Oosten en Azië (Sama 2013). Afgezien van enkele occasionele vondsten in het Brusselse is dit kevertje alleen te vinden in Wallonië (fig. 8b). Aan de westrand van Brussel is hij gevangen te

Vorst: op 10.vii.1996 2 ex. in het Dudenpark (leg. Remi Guinez).

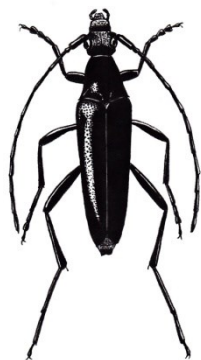

Fig. 8a. *Stenurella nigra* (Linnaeus, 1758).

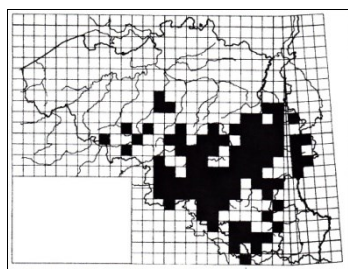

Fig. 8b. Vindplaatsen van *Stenurella nigra* (Linnaeus, 1758) in België.

9. *Parmena unifasciata* (Rossi, 1790) (fig. 9)

8 à 10 mm; robuuste kever; overwegend bruin; dekschilden aanliggend, witachtig behaard, bruin gevlekt, voorbij het midden met een dwarse zigzagband. Deze boktor is in juni en juli te vinden tussen wolfsmelk (*Euphorbia*), dode takken en onder dood, plantaardig materiaal (du Chatenet 2000: 323). Hij is alleen inheems langs de Franse Azurenkust, Italië en in de kustgebieden van de Balkan (du Chatenet 2000: 323). Er is één enkele vangst bekend in België, nl. te Vorst, 26.ix.1992 1♀ in een lichtval nabij het goederenstation van het Klein Eiland (leg. Remi Guinez); waarschijnlijk een Italiaanse verstekeling. Dit exemplaar werd vroeger geëtiketteerd als de verwante *Parmena balteus* (Linnaeus, 1767) (Troukens 2007: 39) maar in 2012 werd deze fout rechtgezet door de Italiaanse boktorkenner, Pierpaolo Rapuzzi. Waarvoor dank!

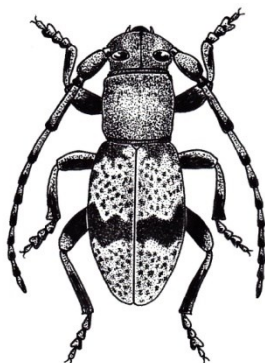

Fig. 9. *Parmena unifasciata* (Rossi, 1790).

10. *Leiopus femoratus* Fairmaire, 1859 (Kleine nevelboktor) (fig. 10a)

4,5 à 6,5 mm: zwart met bleekgrijze, aanliggende beharing; sprieten lang, vanaf het 3de lid met bruine basis; halsschildzijden achter het midden met een klein doorntje; halsschild vooral opzij bleekgrijs aanliggend behaard, vooraan bruin gerand; dekschildbehaaring doorspekt met zwarte vlekken en vlekjes; dekschilden meestal ruim zwartgevekt rond het schildje, in mindere mate achter de schouders; stevige poten; dijen dik, bleekgrijs aanliggend behaard; schenen bruin in de basis helft; eerste tarslid tweekleurig bruin en zwart. *L. femoratus* is in West-Europa een recente nieuwkomer.

Fig. 10a. *Leiopus femoratus* Fairmaire, 1859.

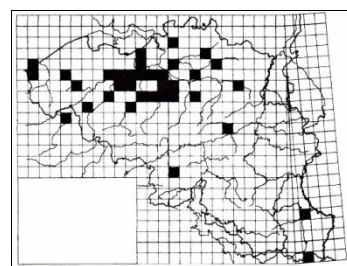

Fig. 10b. Vindplaatsen van *Leiopus femoratus* Fairmaire, 1859 in België.

Hij hoort oorspronkelijk thuis in Zuid-Oost-Europa, de Kaukasus, Turkije, Zuid-Rusland en Noord-Iran (Gerend & Meyer 2007). Vanaf 1999 wordt hij echter gemeld in een aantal Franse departementen, in 2004 in het Saarland, het Groothertogdom Luxemburg en in 2007 ook in Nederland (Theunissen & Jansen 2009). In België werd het eerste exemplaar ontdekt in De Panne (WV) op 23.ix.2000 (leg. J. Bruers; det. T. Keukeleer) (Theunissen & Jansen 2009). Daarna volgden nieuwe vondsten te Serskamp (OV), 6.vii.2004 1 ex., en te Schellebelle (OV), 3.vii.2005 1 ex. (Van Malderen 2006). Sindsdien is dit torretje zich snel in ons land gaan verspreiden (fig. 10b). De volwassen kevers worden meestal opgemerkt van mei tot augustus. Hun aanwezigheid kan vastgesteld worden door het afkloppen van allerlei loofbomen met dode takjes, met name okkernoot (*Juglans regia*), kastanje (*Aesculus*), haagbeuk (*Carpinus*) en linde (*Tilia*) (Van Malderen 2006). Aan de westrand van Brussel was tot de eeuwwisseling geen enkele *Leiopus*-vangst bekend. De eerste auteur ontdekte – na 30 jaar speurwerk – zijn eerste exemplaar pas op 18.vi.2000 onder een kaarspopulier (*Populus nigra*) op het Roelandsveld te Dilbeek. Wellicht is dit de allereerste vangst in België. In dezelfde omgeving volgden al vlug enkele nieuwe vondsten: op 18.vi.2002 1 ex. en op 19.vii.2004 2 ex., telkens op een zomereik (*Quercus robur*).

Daarna werd dit torretje ook op andere plaatsen in de westrand waargenomen. Remi Guinez, die van 1950 tot 2013 entomologisch actief was in de gemeente Vorst, ving zijn eerste *Leiopus* op 10.vi.2005 en een tweede exemplaar op 13.vi.2005. Het Scheutbos te Sint-Jans-Molenbeek leverde op 16.vi.2006 dan weer voor het eerst 3 exemplaren op door het afkloppen van katwilg (*Salix viminalis*) (leg. Willy Troukens). Sindsdien wordt dit boktorretje hier jaarlijks op tal van plaatsen waargenomen. Wij vinden hem meestal op zomereik, in enkele gevallen ook op wilg (*Salix*), es (*Fraxinus*) en soms ook in een lichtval. De westrand van Brussel leverde sinds 2000 78 gegevens op. Tot voor kort werden al deze vondsten beschouwd als zijnde *Leiopus nebulosus* (Linnaeus, 1758) omdat Muylaert (1984: 90) hem indertijd vermeldde als de enige Belgische *Leiopus*-soort. Nochtans is onlangs gebleken dat tegenwoordig in ons land 3 *Leiopus*-soorten kunnen aangetroffen worden. De tweede auteur heeft de 14 *Leiopus*-exemplaren uit de collectie Troukens grondig onderzocht en determineerde

ze met zekerheid als *L. femoratus*. Tot onze grote verbazing bleek de “gewone” *L. nebulosus* in deze collectie nog steeds te ontbreken. *L. femoratus* is in het Brusselse tegenwoordig overal aan te treffen. Stéphane Hanot signaleerde al op 2.vi.2010 1 ex. nabij het Rode Klooster te Oudergem. In de Botanische Tuin Jean Massart – eveneens te Oudergem – werden in 2013 en 2015 in het totaal 9 exemplaren verzameld, telkens van mei tot juli (leg. Alain Drumont *et al.*). Ook in het noorden van Jette, in de Tom en Jerry Gaarde, werd op 5.vii.2013 1 ex. aangetroffen (leg. Alain Drumont).

11. *Exocentrus adpersus* Mulsant, 1846 (Eiken-ruigsprietbok) (fig. 11a)

5 à 8 mm; grijsbruin met aanliggende, bleke beharing en verspreide langere, bruine haarsprietten; halsschild met een schuin achterwaarts gericht zijdoortje; dekschilden vóór het midden met donkere vlek, achter het midden met een donkere, hoekige dwarsband; op elk dekschild 3 of 4 rijen witte haarplukjes; sprietten en poten geel; alle sprietleden bezet met lange, donkere haren, vanaf het 4de lid alleen aan de binnenzijde. De imago's vindt men van mei tot begin augustus op dode takken en struiken (Muylaert 1984: 92). Volgens Keer (1930: 898) ontwikkelen de larven zich in de takken van eik (*Quercus*), els (*Alnus*), kastanje (*Aesculus*) en berk (*Betula*). *E. adpersus* is inheems in Frankrijk, Zuid-Duitsland en verder oostwaarts van Zuid-Polen tot aan de Balkan. Hij ontbreekt of is uiterst zeldzaam in Noord- en Zuid-Europa (du Chatenet 2000: 344). Bij onze noorderburen is hij tot nu toe alleen bekend uit Nederlands-Limburg (Vorst 2010: 148). In België heeft deze ruigsprietbok de laatste jaren zijn areaal spectaculair uitgebreid. Muylaert (1984: 128) meldde in 1984 slechts 8 oude vindplaatsen van vóór 1950 en slechts 2 van na 1950. Tegenwoordig wordt dit kevertje regelmatig gesignaleerd op tal van plaatsen (fig. 11b). In het Brusselse werd zijn aanwezigheid pas echt bevestigd in 2015. Wij noteerden de volgende vangsten: Oudergem, 4.viii.2015 1 ex. nabij een lichtval in de Botanische Tuin Jean Massart (leg. Alain Drumont & Hugo Raemdonck); Anderlecht, 29.vi.2015 1 ex. in een lichtval in de buurt van het Scheutbos (leg. Willy Troukens) en Bosvoorde, 15.vii.2015 1 ex. in het Zoniënwoud (leg. Nils Prémat).

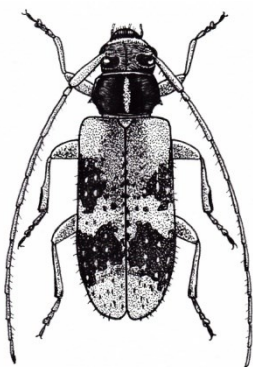

Fig. 11a. *Exocentrus adpersus* Mulsant, 1846.

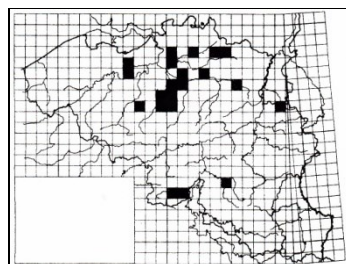

Fig. 11b. Vindplaatsen van *Exocentrus adpersus* Mulsant, 1846 in België.

12. *Phytoecia cylindrica* (Linnaeus, 1758) (Groene kruidenboktor) (fig. 12a)

6 à 14 mm; helemaal zwart; lichaam bedekt met korte, fijne, witgrijze beharing; voorpoten gedeeltelijk geelachtig. De larven ontwikkelen zich binnen het jaar in de wortelhals of onderaan in de stengel van verschillende schermbloemgewassen (Trautner *et al.* 1989: 198). In het Brusselse zou dat vooral berenklaauw (*Heracleum*) en fluitenkruid (*Anthriscus*) kunnen zijn. De imago's zijn van mei tot juni te vinden op of nabij hun waardplanten. *P. cylindrica* komt verspreid voor in Midden- en Zuid-Europa (Trautner *et al.* 1989: 198). Hij is vrij zeldzaam in Frankrijk (du Chatenet 2000: 357) en in Nederland slechts bekend van Limburg (Vorst 2010: 148). In België heeft deze kruidenboktor sinds 1984 zijn areaal sterk uitgebreid. Het verspreidingskaartje van Muylaert (1984: 130) situeert deze boktor vooral in de valleien van Samber, Maas en Semois. Tegenwoordig is hij ook gemeld in Brabant en in het stroomgebied van Leie en Schelde (fig. 12b). Aan de westrand van Brussel noteerden wij 4 vangsten: te Beersel, 15.v.1998 1 ex. op grashalm (leg. Remi Guinez) en te Dilbeek, 6.v.2008 1 ex. op boterbloem, 17.vi.2010 1 ex. en 13.v.2012 1 ex., telkens in de Wolfspuiten (leg. Willy Troukens).

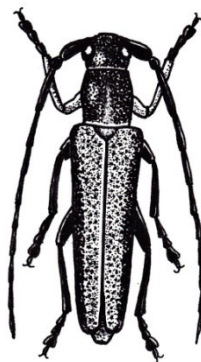

Fig. 12a. *Phytoecia cylindrica* (Linnaeus, 1758).

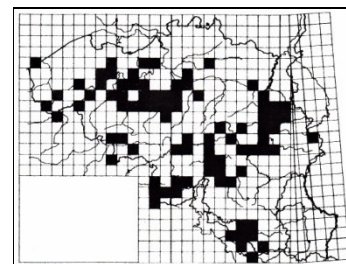

Fig. 12b. Vindplaatsen van *Phytoecia cylindrica* (Linnaeus, 1758) in België.

13. *Tetrops starkii* Chevrolat, 1859 (Essendwergboktor) (fig. 13b)

3 à 6 mm; kop, halsschild en sprietten zwart; dekschilden elk met zwarte, afgeronde eindvlek; schouders en dekschildzijkant tot even over de helft zwart; poten geelachtig. *T. starkii* ontwikkelt zich in dode takjes van essen (*Fraxinus exelsior*). Op dezelfde bomen kan men in mei en juni de imago's aantreffen. Hun aanwezigheid kan het best vastgesteld worden met behulp van een klopperscherm. Soms vliegen ze overdag ook tussen het gebladerte van hun broedboom. De verspreiding van *T. starkii* is nog niet goed gekend wegens zijn sterke gelijkenis met *Tetrops praeusta* (Linnaeus, 1758) maar hij is in elk geval al gesignaleerd in onze buurlanden, alsook in Spanje, Zwitserland en Scandinavië (Drumont *et al.* 2012). In België had de eerste vangst plaats te Comblain-la-Tour (LG), 10.v.2012 1 ex. op es (leg. J.-Y. Baugnée) (Drumont *et al.* 2012). Sindsdien is deze dwergboktor ook elders opgemerkt (fig. 13b). In het Brusselse werden exemplaren ontdekt tijdens het afkloppen van jonge essen te Oudergem: op 19.v.2014 (leg. Alain Drumont & Pol Limbourg) en op

11.vi.2015 (leg. Alain Drumont), telkens 1 ex. in de Botanische Tuin Jean Massart. Onlangs werd dit boktorretje ook opgemerkt aan de westrand van Brussel, nl. op de Scheutboshooft te Sint-Jans-Molenbeek: 1 ex. op 10.vi.2016 en 1 ex. op 19.vi.2016, ook weer op jonge essen (leg. Willy Troukens).

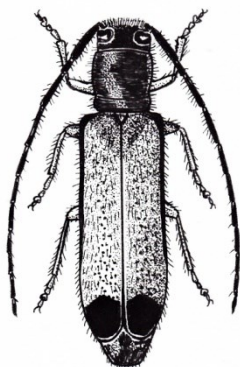

Fig. 13a. *Tetrops starkii* Chevrolat, 1859.

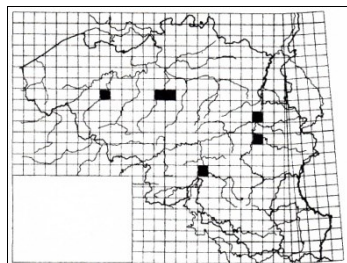

Fig. 13b. Vindplaatsen van *Tetrops starkii* Chevrolat, 1859 in België.

Dankwoord

Het schrijven van dit artikel was mogelijk dankzij gegevens en informatiebronnen, ons vriendelijk bezorgd door de volgende personen: Guido Bonamie (Nevele-Merendree), Celia Boone (ULB, Brussel), Luc Crevecoeur

(Genk), Roland Deledicque (Laken-Brussel), Eric De Tré (WID, Denderleeuw), Remi Guinez (Vorst-Brussel), Stéphane Hanot (KMMA, Tervuren), Stefan Kerkhof (KBIN, Brussel), Jean-Michel Lempereur (Falisolle), Pol Limbourg (KBIN, Brussel), Marc Lodewijckx (Stabroek), Nicole Maes (KBIN, Brussel), Eric Meuris (Gentbrugge), Bernard Misonne (Tervuren), René Pletinck (Hamme, OV), Nils Prémat (ULB, Brussel) en Pierpaolo Rapuzzi (Prepotto, Italië). Hartelijk dank! Voor de verspreidingskaarten werd bovendien ook dankbaar gebruik gemaakt van alle gegevens uit Waarnemingen.be.

De boktorgegevens uit Oudergem, vermeld in dit artikel, zijn afkomstig uit het inventarisatieverslag van "Objectief 1000". Dit project was bedoeld om de insectenrijkdom van de Botanische Tuin Jean Massart te onderzoeken. Het veldwerk hiervoor genoot de logistieke steun en sponsoring van Leefmilieu Brussel. Het past dan ook om een speciaal dankwoordje te richten aan mevr. Céline Fremault (Brussels minister voor Leefmilieu), dhr. Olivier Beck (projectleider) en dhr. Guy Rotsaert voor de nodige vergunningen. Wij zijn ook veel dank verschuldigd aan het personeel van de Botanische Tuin, vooral aan dhr. Thierry Bruffaerts (site-verantwoordelijke van Leefmilieu Brussel) en dhr. Jean Vermander (Université libre de Bruxelles) voor hun enthousiaste medewerking aan dit project.

Bibliografie

- Boone C. K., Grégoire J.-C., Drumont A. 2015. Cerambycidae attracted to semiochemicals used as lures for *Monachamus* spp. in the Sonion Forest, Brussels-Capital Region, Belgium (Insecta, Coleoptera). — *Bulletin van de Koninklijke Belgische Vereniging voor Entomologie* **151**: 122–133.
- Drumont A., Baugnée J.-Y. & Minet G. 2012. Note sur la présence en Belgique de *Tetrops starkii* Chevrolat, 1859 (Coleoptera, Cerambycidae, Lamiinae). — *Lambillionea* **CXII**(2): 167–170.
- Drumont A., Kerkhof S. & Grootaert P. 2011. *Saproxylid beetles from Belgium, online distribution maps of species (Coleoptera)*. — World Wide Web electronic publication (<http://projects.biodiversity.be/beetles/>).
- du Chatenet G. 2000. *Coléoptères phytophages d'Europe*. — N.A.P. Editions, Vitry-sur-Seine (F).
- Gerend R. & Meyer M. 2007. *Leiopus femoratus* Fairmaire, 1859, ein für Mitteleuropa neuer Bockkäfer in Luxemburg und im Saarland (Coleoptera: Cerambycidae). — *Mitteilungen der Arbeitsgemeinschaft rheinischer Koleopterologen* **17**(1–2): 7–13.
- Harde K. W. & Severa F. 1982. *Thieme's kevergids*. — W. J. Thieme & Cie, Zutphen.
- Muylaert A. 1984. *Fauna van België. Boktorren (Cerambycidae)*. — Vermogen van het Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussel.
- Sama G. 2013. Coleoptera, Cerambycidae. — In: Audisio P. (Ed.). *Fauna Europaea, Coleoptera, version 2.6.2*. — www.faunaeur.org. (bezoekt 20.ii.2016).
- Theunissen A. P. J. A. & Jansen R. P. 2009. Noordwestelijke areaaluitbreiding van de kleine nevelvlekboktor *Leiopus femoratus* (Coleoptera: Cerambycidae). — *Entomologische Berichten* **69**(1): 13–15.
- Trautner J., Geigenmüller K. & Bense U. 1989. *Käfer beobachten, bestimmen*. — Verlag J. Neumann-Neudamm, Melsungen.
- Troukens W. 2007. De boktorren uit de collectie Remi Guinez (Coleoptera: Cerambycidae). — *Phegea* **35**(1): 37–39.
- Troukens W. 2007. Boktorren (Cerambycidae) aan de westrand van Brussel. — *Phegea* **35**(2): 72–80.
- Van Malderen M. 2006. *Leiopus femoratus* Fairmaire, 1859, een nieuwe soort voor de Belgische fauna? (Coleoptera, Cerambycidae, Lamiinae). — *Bulletin van de Koninklijke Belgische Vereniging voor Entomologie* **142**: 37–38.
- Vorst O. 2010. Catalogus van de Nederlandse kevers (Coleoptera). — *Monografieën van de Nederlandse Entomologische Vereniging* **11**.
- Waarnemingen.be. Cerambycidae. (bezoekt op 20.iii.2016)
- Zahradnik J. 2010. *Illustriertes Lexikon der Käfer*. — Dörfler Verlag, Eggolsheim.